

O B S A H:

Jednání první.

Zně u Tarchové. Robotný lid pracuje na poli a zpívá si. Drábi jej pohánějí a trýzní. Tu zpozoruje vrchní dráb, že nedostavil se na robotu gazda Jánošík. Marň vysvětluje mu jedna žena, že gazdova žena těžce onemocněla a že gazda poslal již do Kežmarku, kde mladý Jánošík učí se na kněze, aby se přišel s matkou rozloučit. Vrchní dráb bez lítosti posílá pro gazdu; přivlekou jej a trýzní. Vtom tu objevuje se mladý Jánošík v studentském šatě, klesá k zmučenému otci a hrozí katanům. Drábi odtrhnou jej od otce a chtějí odvésti na kaštel do vězení, ale Jánošíkovi, když byl ještě vyslovil svou hrozbu, že bude nyní mstitelem krutě zkoušeného lidu, podaří se utéci do lesů.

Jednání druhé.

Jánošík stal se zbojníkem. Sebral družinu jedenácti „horních chlapců“ a s nimi podniká výpady do zámku a kaštelů, trestá pány za jejich zpupnost a krutost k lidu, přepadá bohaté pocestné a z kořisti velký díl rozdává chudým. Páni marň snaží se ho polapit a družinu jeho zjimat. Když se zbojníci rozložili táborem v lese u Polhory, přichází k nim Mariš, dcera krčmáře z Polhory, galanka jednoho ze zbojníků Gajdošíka s několika děvčaty. Gajdošík hraje na dudy, a děvčata tančí s horními chlapci. Jánošík, jemuž se Mariška zalíbila, je s ní stále v kole. To pohněvá Gajdošíka a naplňuje žárlivostí tak, že počne oslovovat pikle proti Jánošíkovi, zvlášť když zví, že čaromocná síla spočívá v jeho valašce a že v opasku má kouzelnou žilku, již stačilo by jen přervat, aby Jánošík byl oslaben. Do veselí zbojníků vpadá zvěst stráží, že blíží se mnoho hajduchů, aby je zjímali. Zbojníci rychle se ozbrojí a hotoví k prudkému výpadu.

Jednání třetí.

Tábor zbojníků na Královské Holi. Je podzim, nálada všech je teskná. Vzpomínají na různé své výpravy

a šrůtky s vojskem a na dva kamarády, Muchu a Uhorečka, kteří už scházejí. Jeden padl v boji, druhý byl polapen a k smrti umučen. Ani Jánošíkovi není veselo. Dva roky již je v čele zbojstva, chtěl by vybojovat svobodu slovenskému lidu a rozdělit mu panskou půdu, ale síly není. Již ani všem svým kamarádům plně nedůvěřuje. Nastane zima. Každý má si najít vlastní úkryt a mají se všichni sejít na Královské Holi až na jaře. Kde bude on, Jánošík, sám ještě neví, ale až padne první sníh, přijde na hody ke krčmáři v Polhore. Ostatní slibují přijít tam také. Zatím stráž polapila starce a studenta. Stařec přichází Jánošíka prosit o pomoc. Student zbloudil v lesích. Jánošík vyzývá studenta, aby, umi-li, proslovil jim kázání. Slibuje mu za to naměřit látky „od buka do buka“. Student káže a když skončí, ukládají se všichni ke spaní.

Jednání čtvrté.

Gajdošík a krčmář z Polhory zradili Jánošíka. Vše je připraveno, aby byl polapen a všichni zbojníci, kteří přijdou za ním, aby byli pochytáni nebo postřeleni. Marišku, jež tuší, že se chystá něco neblahého, posílají na radu staré báby pryč. Jánošík přijde, odloží valašku svou a když mu Gajdošík zagajduje, popíjí a zpívá. Vtom z venku zazní výstřel. Jánošík chytne valašku, ale že jeho vlastní zmizela, jen Gajdošíkovu. Do jizby vběhne postřelený Adamčík a umíraje, volá, aby Jánošík se zachránil útekem, protože blíží se vojsko. Jánošík chce vyskočit oknem, ale od Gajdošíka se dovídá, že celý dům je obklíčen. Z toho poznává, že Gajdošík je zrádce, a sráží ho k zemi. Již však vráží do jizby důstojník s vojáky a hajduchy. Chtějí Jánošíka živého polapit, ale Jánošík se hrdinně brání. Teprve když na bábinu radu rozsypali po zemi hrách a rubají mu do opasku, Jánošík sklouznuv po hrachu, je přemožen a spoután. Mariš, jež v poslední chvíli se vrátila, klesá k jeho nohám a vyznává se ze své lásky k němu. Ale Jánošík miloval jen svou svobodu a slovenský lid a odváděn, prorokuje, že jednou přijde větší a mocnější mstitel, jenž drahému jeho lidu vybojuje svobodu.